

התפתחות העברית בטאנג'יד

אם ניקח לאמת מדה את מספר לומדי העברית השנה, מכל החוגים, המעמדות והגלים, נוכל לאמד בבטחה ובקורת דוח, כי צעדנו צעדים ממשיים קדימה, ולשונו העברית גפוצה והולכת בין ההמונים. ובבואנו לערוך תכניות פעולה לעתיד, עלינו לשים לב לתוצאות שהושגו, לכל התקלות שנתקלנו בהן בדרך עבודתנו וכל הנסיונות שרכשנו, ואז נמנע משגיאות העבר, בדרך שאיפתנו לתקומת הלשון והתרבות העברית במארוקן והצלת הנוער מהטמיעה ומההתבוללות. אמנם גדל אחוז היהודים המתעניינים בשפתנו והלומדים את לשוננו בהתמדה, בחשק ומתוך הכרה. ההכרה הזאת חדרה גם לתוך לבבות דבים אטומים, מהשאנג'ים, המתבוללים והאדישים שבעירנו. גם הם התחילו להבין עכשו יותר מאשר בשנים שעברו את הצורך הגדול, צורך השעה וצורך האומה השבה לתחיה בארץ האבות, כי עת לעשות היא לעמנו ולתרבותנו, ללמוד את לשוננו ולשאוב את ידיעותינו ממקורות ראשונים, מתרבות עמנו עתיק היומין. הרוח הזאת הולכת ומתפשטת גם בעדים הסמוכות לטאנג'יד, בכל הערים והכפרים במארוקן הספרדית ובראשם טיטואן עיר הבירה. בכל הפינות

ת"מ וש"ס
1/6
פ.ח.

הנדרות האלה, אשר עד לפני שנים אחדות היו הקהלות היהודיות מנותקות לגמרי מהחממה הצוננת ומחברת העברית העולמית ורק ידיעות מטושטשות על המתרחש בעולמנו הגיע באופן מקרי, ולעתים רחוקות מאד גם הן התעוררו לפעולה לאומית ולעבודה תרבותית. שמחים הם לשמוע מהקדמה שהושגה בטנג'יר ומטכסים עצה איך להקים שעורי שפה ותרבות בעירם לבני הנעורים ולהמונים. וכבוד התחילו לגייס כל נאמני הלשון שבעירם לעבודה רצינית ומרוכזת בין ההמונים וכבר הם דנים בכובד ראש על האפשרויות הממשיות שישנן למען פתיחת בית ספר עברי חדש לפי כל חוקי ההגינה וההפגוגיה. עתה שהמלחמה באירופה נגמרה בנצחון שלם של מעצמות הברית, יש תקווה שגם בעירנן התנשכבה בעתיד הקרוב רוחות חדשות, רוחות של הופש ודרור, לכל העמים ולכל הגזעים, לכל הדתות והאמונות באופן שנוכל לגשת לעבודתנו הלאומית בלי מכשולות. וכלי כל פחד, ואין ספק בדבר שחברי ועד הקהלה הנוכחי, השמרני, האדיש לעברית לצינות, יחלפו באחרים, כי כל יתודי המקום מצפנם לשעת הבחירות, כדי לגמד פעם אחת ולתמיד עם אנשים מנויים השולטים בכל עניני הקהלה ולהחליפם בנבחרים ע"י השיטות הדמוקרטיות, אשר היו מכשירים יחיד בעלי מוצא והנבנה למפעלינו וקרובים לענינינו הלאומיים והתרבותיים. דרושים לנו אנשים שלא יפריעו לעומקים המסוריים מבין חובבי שפתנו שבעיר וגם יושיטו את כל העזרה הנדרשת להגשמת רעיון תחיתנו וגם ידעו להעריך כראוי את עבודתו של המורה לעברית בגולה. הלוח השפה והתרבות.

התכנית הצנועה שקבענו בראשית השנה, לא יכלה להאבוננו הגדול להתגשם עוד במלוואה, כונתי למועדון עברי שימשש כעין מרכז ללשון ולתרבות העברית ומקום לאספות ופגישות לנועד ולהמונים לכל דוברי העברית שבעירנו. אמנם לא הסחנו את דעתנו מהגשמת מפעל זה, ויש מקום לקוות לגשמו בעתיד הקרוב. בכל אופן נמשכות כל אותן הפעולות שהתחלנו אשתקד בסדר ותוצאותיהן מניחות את הדעה, בראותנו בראשית השנה הזאת שעוד נצטרך לחכות הרבה זמן להקמת המועדון העברי ואין איפוא כל אפשרות לרכו לעתידתה את שעורי הערב לבוגרים במקום אחד, מרכזי ומתאים, ארגנו את שעורי הערב במקומות שונים בעיר, בשכונות מסוימות, בבתי ספר ובבתי כנסיות. שעורים אלה מתנהלים על ידי מורים מומחים וגם ע"י מתנדבים בעלי דעות עמוקות בשפתנו ובתרבותנו. לשעורים האלה באים ללמוד עשרות צעירים וצעירות, ולומדים בחשק ובהתלהבות לא רק את השפה, אלא גם דת ותנ"ך וגם מעט בדברי ימי עמנו ותולדות הצינות והספרות העברית. אנו מחכים לתוצאות ממשיות משעורים אלה וגם להמשכתם ולהתמתתם. אנו בטוחים בנותני השעורים ומדריכיהם, כי ידעו לעורר ולענין את שומעיהם, התלמידים והתלמידות, באופן שנוכל לקחת מהם הרחבה, שכולל ההתקדמות בהודמנות זו יש לציין את עבודתם המופתית ומסירותם הגדולה למפעל תחית הלשון העברית בעיר טאנג'יר של משה אזאנקוט, שמואל טולידאנו, מורנו. בן טולידאנו, אברהם לארץ ועוד, אשר מקדישים הרבה מזמנם, מכוחותיהם ומכשרונותיהם תיהם בכל עת. ובכל הודמנות, כדי לעורר את בני הנעורים, לקרבים ולענינם בערכי עמנו הרוחניים, הנצחיים. יש לציין בקודת רוח את דבר שמוש השפה למעשה בין הצעירים המתקדמים בשפתנו, חוג צעירים שרכשו להם ידיעות מספיקות בלשוננו החליטו לדבר ביניהם עברית. כך יכולים אנו לעבור בחובות המרכזיים של העיר טאנג'יר בבתי הקולנוע ומקומות שעשועים ולפגוש בצעירים דוברי עברית. העברית איננה יותר שפה מתה בעיר טאנג'יר, צלילי השפה העברית נשמעים בפי גדולים וקטנים. אמנם מספר חברים מסוג זה הוא זעום לע"ע, אך יש

לקוות, כי יגדל בעתיד הרוח. לתלמידים הנצאנים מניית הספר והספרייה דרכים המקומי אשר יצטרפו להם, ויוסיפו נדבך על נדבך בבנין תחית הלשון בעירנו. מדוע לא הוקם עד עכשו המרכז ללשון ולתרבות העברית? והרי הנוער וגם צבור המבוגרים הכורן בחשיבותו הגדולה ובחשיבותו. הדחופה? הסיבה לכך הן חלוקי הדעות ששלטו בעירנו בענין זה. אחרים סברו, כי אין השעה כשרה עוד לגשת להקמת המועדון מטעמים פוליטיים וסבורים היו שהממשלה לא תרשה עכשו לפתוח מועדון זה לא כדאי הדבר אף לשאל ממנה את הרשות, ואחרים היו סבורים כי היות זה מפעל תרבותי עברי גרידא, לא רק שלא תתנגד לכך הממשלה, אלא גם יש לצפות לעזרתה המקורית, כי במדריך קם תחת שלטונו של פראנקו מכון למדע היהדות וקיימים שעורים ללשון ולתרבות עברית וגם חובות מדעיות הדנות על ענינים יהודיים, תרבותיים היסטוריים. ובעניני לשון מופיעות שם לעתים בכל אופן, יש תקווה רבה שגם המוססים יבואו לידי הכרה, כי בעתיד הקרוב נוכל לגשת בלי כל מורא לפתיחתו למען יביא את התועלת הגדולה ללשוננו ותרבותנו. עלי לציין עוד מכשול גדול העומד בדרכנו של התפתחות הלשון והתרבות העברית בעיר זוהי היא העבודה

שלאן הלקח מעל הקהלה היהודית רבה הראשי כהיר יהודה אזאנקוט ז"ל, אשר נספר זה קרוב לשנתים, נשארה קהלתנו כצאן בלי רועה בלי מדריך ראשי ומחנך העם ומבלי אישיות רוחנית שתשפיע ותאציל מרוחה, ובכח עמדתה הגבוהה על הצבור כולו כי הרב הראשי יהודה אזאנקוט ז"ל היה איש האשכולות, חכם וחסיד, שקדן ועצום בתורה. ומלא קנאות ללשוננו ותרבותנו, הוא הטיף ברבים על ערכם של אוצרות הרוח ומכמני ישראל והפיץ הרבה דעת, תורה וחכמה ברבים, ומה שנתים נשארו חברי הקהלה כיתומים בלי אב, בלי האב הרוחני אשר ידריכם וינהלם בעצתו ובחכמתו. כנראה שגם על בעיה גדולה וחשובה זו, חושבים חברי הקהלה בצינות ומטכסים עצה איך למצא פתרון מתאים ורצוי לשאלה דחופה זו, כדי שגם לקהלה היהודית החשובה שבטנג'יר יהיה ממלא מקום של הרב המנוח בכסא הרבנות בעתיד הקרוב.

ע"פי הזמנת האדון יצחק בן שימול נשיא, הברית דוד המלך ועץ חיים" נצלת את שלשת ימי החופש של שבועות הלכתי להתחקות על מצב היהודים של החסידה הספרדית, ביחוד במה שנוגע ללשון ולתרבות העברית. בקורי היה בעיר טיטואן, רחוקה מטאנג'יר כשישים ק"מ. בעיר זו מתגוררים כחמשת אלפים יהודים, רובם יהודים דתיים ורבים חובבי לשוננו ותרבותנו. יש להם ישיבות ללמוד התורה וגם בי"ס לחינוכות בשם "יגדיל תורה". בי"ס זה נמצא במדרגה נמוכה, ואיננו עומד על הגובה, לא מצד תכנית הלימודים ולא מצד חוקי הבריאות. הרציתי בפני הנוער על ערכה של הלשון העברית בתחית האומה ועל ערך חג מתן תורה בחיי עם ישראל לדורותיו השונים. שם נפגשתי ושוחחתי ארוכות עם האדון חיים הכהן, מי שהיה לפני המלחמה נשיא בית ספר "יגדיל תורה" ומזכיר ועד הקהלה של העיר טיטואן, הוא מסר לי העתקה מתזכיר ששלח לתשומת לב השלטונות שבמדריד ובפרט למיניסטר החינוך, באמצעות הפרופ. פראנססקו קאנטריה בורגוס, מורה להיסטוריה וללשון עברית במכון למדעי היהדות במכללה שבמדריד. בתזכיר זה הוא סוקר בקצרה את מצב הלשון והתרבות העברית בכל עיר ועיר שבאזור הספרדי וגם מראה דרכים לשיפור המצב ולתיקונו. הוא דורש את עזרת הממשלה בענין זה, ביחוד במה שנוגע להקמת בנינים מתאימים עבור בתי ספר עם ציודם בכל מכשירי הלימוד המודרניים, כן ידרש שההוראה והחינוך בני הנעורים ימסרו לידי מורים מומחים ומנוסים בעלי רצון הכשרה מספיקים וגם שיהיו חובבי המקצוע ומסורים לעבודתם.

כנראה שגם הקונגרס היהודי העולמי מתענין בשאלת הלשון והתרבות העברית במארוקו, כי בין השאלות שהכיל התזכיר ששלח הקונגרס הנ"ל לועד הקהלה שבטיטואן ושבטאנג'יר לפני האספה שהתקיימה באסלנטיק סיטי, יש גם הרבה שאלות ששאלו את חברי ועדי הקהלה הנ"ל, הנוגעות למצב התרבות והלשון העברית בקהלות אלו.

בקרב חוגי המורים לעברית שחתת ועד הקהלה וכן גם בין הפקידים מורגשת בזמן האחרון המעוררות גדולה, כדי להתארגן ולמנע להבא קפוחים, לבוא במשא ומתן עם חברי ועד הקהלה בדבר הטבת תנאי עבודת המורה והרמת דרגת משכורתו. במשך שש שנות המלחמה שעברו הראו כל המורים מבלי יוצא מן הכלל, הן אנשי המקום והן הזרים, סבלנות רבה על אף המצוקה והלחץ שסבלו, והמשיכו תמיד את עבודתם במסירות, כראוי לאחידיות ולחובה הלאומית המוטלת עליהם, אך עכשו מורגש איזה רצון להתאחד, כדי לעמוד בפרץ על כמד המורה וזכויותיו. הבה נקוה שיימצא הדרך לארגון זה ולהשגת תוצאות ממשיות גם לתועלתו של המורה העברי, חלק התחיה הלאומית. אם נביא בחשבון את כל המכשולים שנתקלנו בהם בעבר ואת כל המעולות החשובות שנעשו פה ושם בשדה הלשון והתרבות העברית נוכל להיות מרוצים ולהביט על העתיד ביתר תקוה. ורעיוננו הלאומי והצגב, תחית הלשון והתרבות העברית בגולה ובארץ, בודאי ימצא את הגשמתו הודות לעבודה מתמדת ומסורה של כל החובבים והעסקנים העברים ובראשם המורים לעברית בכל מקום באשר הם שם. המקדישים את מרצם וזמנם וכוחם, כדי לראות את לשוננו קמה לתחיה ותרבותנו נפוצה וידועה לרבים, ועל ידי כך לקרב את הנוער העברי, עתיד האומה הישראלית למקור מחצבתו. ובלי ספק נראה בבוא היום, יום התגשמות רעיוננו.